

Landskap: Blekinge län
 Härad: Medelåla
 Socken: Agarum
 Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: P. G. Pettersson
 Adress: Lillhorda Holasyö
 Berättat av: Per Gammesson
 Född år 1854 i agarum gränsmåla

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1
TILLFÖRLITLIGT

Uppteckningen rör sig om folktro människans värld och själ
 Denna berättelsen som här återgives härstammar från
 den gamla gudfruchtige mannen och bypredikanten
 Per Gammesson gränsmåla agarums förtämling, han var
 en myktt allvarlig man uti sin bristendom, och var
 under sin tid kallad till många behörade synlägar
 för att trösta dän döende och föreställa honom om
 dät tillkommande livett efter dommedag, och vinn
 man skulle vända sig till medan anden annu hade
 sin tillvara uti den jordiska byddan, samt göra
 en fullständig syndabehärrelse inför sin frälsare,
 icke med ord utan med ett ängsafallt och förädryg-
 bratt hjärta och senne ty med dät senne människan dörr bort, —

kommar man åter i uppståndelsen. dätta var våra
arsamvade förfäders tro, d v s. de gamla goda krista som
hade sina blickar fästade på den sanna och rätta kristen-
dommen. dät frågas här om människans värd: ja varje
människa har värd, icke en utan två sådana, dels uti
olika ystätt och utseende, d v s. en ond och en god ande
dessa kan ju icke uppfattas av människor uti synlig mät-
ta, utan endast vid vissa tillfällen då någon olycks-
händelse förestår med dödlig utgång eller på människans
dödsbädd, uti våra tider observeras sådant sällsynt
endast uti enstaka fall, män under våra förfäders
tid förekom dessa synar uti olika form nästan allmänt
före människans bortgång uti vanliga fall tre dygn
före dödsfallet, då visa sig där värd som varit kände
närmast under livstiden, och vilken man tillhörde
uti dödstunden, dog man i man uti synd och oför-
bättratt tillstånd, då visade sig där ondska värden -

Hämmiskans
värd.

uti ett vidunderligt och faransfullt föremål i skymrad
av hand, lågon, benangel, svart gobbe med lysande ögon,
eller haan i pannan o d, ja otaliga andra fula föremål allt
efter som människan levatt uti synd och brotthet under
sin livstid. våra förfäder hade dät så för sig att då
en människa låg på sin satesäng, gick dän ältte av far-
melymedlemmarna ut mellan kl-12 och-1 på natten för
att försäkra sig om om syke dammens utgång, så man
då den sykes vörd, då var man sähar på att dät sluta
de med döden. män upptäkte man icke något under
tre nätter man gjorde dänna resit, då var man full-
kamligt sähar på att dän syke skulle återvinna sin
hälsa, även de andigt sinnade hade sin vörd som vi-
sade sig, såsom en vittklädd ängel, duva, eller ett ohyf-
ligt haan omgivet med bransar och blammar, allti
hade våra förfäder bestämma vad dän döda
människans ande hamnade efter skilsmässan från kroppen. -

skulle man gå en hastig död till måtes genom olycksfall eller
annan hastig död fick man se båda värdena följa dän.
olycksbådande pärsonen. dänna uppenbarelse visade sig
på tre dygn före olyckshändelsen, vid vad tid som helst
på dygnet. Dessa värden visade sig uti mäs jertaltar
den ene svart, den andre vit. dän man tyänade och till
hörde gick dän olycksbådande pärsonen närmast, alltså
viste man under våra förfäders tid även om en olyckshän-
delse skulle hända någon av sina wäd människor om
man gav öhet på vad som visade sig omkring dän.
ingen människa lewar i världen utan att ha värden som
följar sig ewert man gå en god, och en ond, dock är dät
den gode världens uppdrag, att skydda människan ewert
man är och befinnar sig, ty fick dän onde värden mach-
ten skulle man icke få lewa en enda timma på yarden
sägar vår sageman uti vår berättelse, ty den onde värden
vill alla människors undergång till ewig död.

Versel.

d v s. att värden hade alltså ingen likhet med vare sig
 själ eller anden i människans värden. Följer människans evigt
 kan befinnas sig uti vakt och såvande tillstånd. vara för
 fäddas kallade denna värd för varsel, förbud, vissingen,
 för en snart inbräddad död uti huset eller inom beyn
 män man var icke för tillfället icke såmar på vim dät
 drabbade för än man fick se ytterligare varsel eller värd
 visa sig. varsell visa sig på alla möjliga sätt sätt och vis,
 se här ett par små berättelser efter den gamle guds trotyä-
 nare från högmåla i silhända församling. Petter gassas
 kan tyänade frång hos guslar Pettersson nävvarp för ett
 nytt tal är sedan. dät hände sig en natt att limvagnen
 gick ut från sitt garage mitt på natten och ett stort
 lim placerades uti vagnen och en stor limprörs satte sig
 i rörelse. ty dät var så att en limvagn fanns på gården
 och y pettersson var limsputtsättare efter dän tidens sed,
 och pålyande söndag var dät dät guslar Pettersson var lag

ANDRE TILFÖRLITLIGT

Varssl.

lik uti sin likvagn och begravningsvästarna följde honom
 till dän sista vilan. dätta var ett varsel som visade sig för
 honom själv tre dagar före hans död. ty han leev skuten till
 dods utan sin närmaste gärdande. efter som de var svä-
 nar. så viste g. pettersen att något dylikt skulle hända
 honom inom närmaste dagarna. han såg sin egen lik-
 fard och färdningsmannen såg han icke med i följett alla
 de övriga män de han ägde. han såg och hörde en man utan
 huvud dät var pettersen själv. dät viste han.
 varsel framträdde även för barn. dät visade sig uti hö-
 gemåla. dät var en havande kvinna som födde ett barn
 och tre dagar före nedhamten fram några män och bar
 en liten vit likbista öfver gärdplanen mitt under yrsa
 dagen alla både män och kvinnor varo gänhänliga men
 dän havande kvinnan var icke med, då viste man att
 barnet skulle dö efter födslen. vilkett och så hände, sådana
 varsel har visat sig många uti dessa trakter under förfädernas tid, -

Landskap:

Upptecknat av: H. G. Riettersen

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av: Per Gammesson

Uppteckningsår:

Född år i Granevälå

MINORE TILLFÖRLITLIGT

7

Uppteckningen rör sig om själ och ande, olika väsen i kroppen Ande och

var anden dät samma som själen, swarett blir Nya
anden är ett gudamtigt och ewigt väsen som alldrig dör
dä dän lemnar männishabroppen, ty dän är av gud inför
meradd i människan till gud behagar älskalla dän från
dän yordiska byddan, enligt våra förfädars folktrö
och de folt bröktliga männishornas trö och lärdommar,
dock finnes här myckett delade tankar och uppfattning
bland våra förfäder om vad den levande anden han
nar efter smiltmässan från kroppen, här om utfördes
ganska allvarliga och hårda dispytar bland våra
förfäder, om andens virstelart från dän tid som anden
skildes från kroppen till dän dag man skulle ställas fram för dommen,

män dänne predikanten Per Gummerus kan yorde dänna di-
shoppigan hort där han var närvarande, ty en del bland våra
förfäder yorde yällande att de goda och bristena människornas
ande ham yennat efter skilsmässan från kroppen till hemmet
vilhet yorde vara felaktigt ty dät står att dänna ewigt liv
och har en hel annan betydelse, nämligen uti andevärlden
som hallas hadissimmet eller hais, där alla andar shola
fävaras till dommedag både onda och goda, eller med
andra ord efter både onda och goda människor, en stor
del av våra förfäder hölt stypt på att den onda mani-
shans ande hastades i diräkt till höllvetet, vilhet i he-
als fins någon grund till, skulle en god och lärmpastig
gud hålla sin egen ande som han implantat i människan
uti ett ewigt höllvete att ifrån hagen och sedan fortsätta
till dommedag, och efter kommen uti all ewighet, datta
vone en hemmelshorande obämhet, var har vi dä
dän andra döden som apostellen öberopar sig på.

och jag vill ich en längre här saken lemnas jag endast
yör några förteckningar här efter den gamle kristne man-
nens förklaring, öwat daga frågor, skulle jag gå vidare
är jag tacksam för ytterligare frågor öwat samma
emne, samt tillägg, att framman för gamla folket
P. G. Gummerus

SÄNDT TILLFÖRLITLIGT

Här talas också om själen, om det finnets slilyachtighet mellan
 själ och anda, ja sannarligen, vi ha ett stort bevis på det.
 Man skall i skilda skäl och anda, märy och ben, ärligt säga
 gamla förfäders uppfattning och goda kristendom så är det
 i skilda väsen, för så profeten säger lät blodet falla på
 jorden ty blodet är själen, för så denna uppfattning är lätt
 att förstå att själen är ett och anden är ett annat väsen,
 så vi läsa om att anden far uppåt, men själen far ner åt jar-
 den, själen är blodet och följer kroppen i jorden eller var Själen är blodet.
 kroppen hamnar efter döden, alltså är endast anden det
 odödliga uti människan, och på grund härav kunde icke
 själen lämna kroppen varken under sömnen eller vid
 något annat tillfälle, utan genom avtappning och då
 är ju människan död, nu är det så att anden och blodet
 sammansätter med hjärtat, så rydddammen tar övertag
 och människan dörs stannar blodet som är själen kvar
 men den levande anden flyr bort från där blod kropp och själ.

Värden lämnar
minnisten i
sömmen.

MINDRE TILLFÖRLITLIGT

att sådant förhållande uti dessa trakter, är icke något
okänt bland våra förfäder, detta orsakades genom den
stora trulldom som våra förfäder var uti besittning
utav, såt var de enda människornas vörd som genom
andra människors trullost utförde sådana förvärt
medan människan lag uti sin sömn, män man hade hän-
ning av det vid uppvaknandet ty man var sjuk efter
det och amn uti hela kroppen, män så visste man också
något nytt vid uppvaknandet, t. ex. var pengar
eller andra värdesaker låga gjorda, om något lönligt
brott hade hän undan närmast föregående tid, eller
om något sådant skulle hända inom deras omgivning
under sovnattningen, män allt sådant skeddde dock
på trullostens väg under våra förfäders tid, vad
då var man kunde göra med människan under söm-
nen var att försiktigt gå i sömnen, till att fara
marra och varslu, och då var nog härmed dessa plågor

in

fick man däm ändå inte vakra tog man en toppfjäder
och strökh sacht öfver näsan, och vickade trykt uti dän syu-
hes öra, yesus är här, bed till honom om nåd eller barmhä-
righets bittor, mardöd får dig, ormade man icke, såg man dät
tillmålades präst eller en annan fött kristen man eller
kvinna, då försäkrade man sig om den syuhs hälsanfärd
var dän syuhe fött obotfärdig samnade dän syuhe så fött
en sådan pärsan trädde in om dären, var dät en fött
kristen så vagnade dän så fött dän syuhe fick hära
en sådan pärsans rött, dätta tihen hade man om syu-
dammen var av dödlig beskaffenhet, då hade dän be-
sökan de säga om syudammen var till liv eller död
och hur lång tid den syuhe hade kvar att leva, samt
om dödsfallett var utav lycklig eller olycklig beska-
ffenhet, våra förfäder hade sina märken på dät alla
minsta som förekom från dän syuhe, plömade den syuhe uti sina
sängkläder, då plömade han ihop sin himmelädrad,

VÄRDE TILLFÖRLITLIGT

spälen är blodett och man icke hamma ut ur kroppen på en
vanligt sjuk död människa, dät hade våra lärde förfäder
alldrig trött på, först än dät dagliga talett förhållningar med
dän odödliga spälen, dät är ett fel man begår, män andens
avläsnande förbilde man de närmast följande timmar
en stark och modig person och alltid stanna kvar under
vissa timmar vid dödsbädden för att försäkra sig om
döden verkligen inträtt, tvivlade man fortfarande på
att anden var hva hade man en spegel övar man och nära
och täpte väl omring med ljuslaxemål som vaxades
samt tog en hand och drog fram och ätar under vänstra
fotbladett framträdde icke någon bild på spegelglasett
efter en tima då vart människan död, män visade dät
sig någott då vart anden kvar uti kroppen, då vart
han skendöd, och upplivningsförsök vidtogs med rörelser
på armar och ben, badning övar bröst och mag med kallt vatten
samt gnidningar och kittling under fötter och hyärttrachten, —

Här angöra om
döden inträtt.

att gälla anden ur kroppen?

3432

48

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Att lägga anden
på en bättre
plats.

MINORE TIL FÖRBITLIGT

ja så långt hade inte våra förfäder hamnat att man
kunde gälla anden ur kroppen, men att man hade en
viss tro på att man skulle låsa hem anden till en be-
stämmd plats, det framkom hos sådana som inte var fatt hla-
ra uti handlingen om människans hälsanfärd. man
skulle då hålla på att låsa ur bebel och salmbeom
under en timma uti snälliggande ställning vid
dödsbädden, sedan då döde släppte anden, det var
bevänt att efter vad tid anden kunde behöva att
fara till det rike där den skulle ha sin vistelseort
till dommedag, så fort dödskampen började hade
våra förfäder en sed för sig att man skulle
ställa dörren på glänt till dän döendes ramm
för att icke hindras, för att med samma beträda
sin resa till sin bestämmelseort, öppnade man
icke dörren för andens utkomst befärade man
att att man icke fick någon ro för dän under framtidens

Dörren öppen
för anden.

Så berättas om från våra förfäders tid hur såt spöskade
uti likrammet efter den døde i långa tider efter dödsfallet
där man hade glömt att öppna dörren för andans utflykt.
Villkett pågick under varje natt till man bevärat en
andligt sörmandt prästman till att bevakna rummet un-
der tre nätter på sträck, för att avbedya förelken och an-
hålla om andens ro uti sin vistelseort, från denna tid
fick man ro och fred inom hus, och dörrarna som varje
natt förut öppnades på vid gavel fick nu vara i fred un-
der nätterna, och de gamla måttor och i synnerhet där
säng den døde hade legat uti under sin sotesäng fick all-
drig stå på sin plats, där så väl som andra kupperad
mahades och hartader kallar om kallar under nätterna
så länge inte prästen hade besökt och bevakat rummet
under sin respektiva tid, män pörsanens sörmandt
visade sig ofta på gårdplanen, män att beträda kottaden
efter prästens alevör förehvar icke mera under framtiden.